

Naturklagenævnets afgørelse vedr. golføvebanen på en klage fra Det Grønne Knæ - samt anden relevant korrespondance 2004-2005

Indhold (kronologisk)

- s. 2-4: Brev til Bygge- og Teknikborgmester Søren Pind, december 2004.
- s. 5-17: Anmodning om konsekvensvurdering til Vej & Park (med EU-domme og fugleliste), januar 2005.
- s. 18-24: Klage til Naturklagenævnet, april 2005.
- s. 25-26: Brev til Bygge- og Teknikborgmester Søren Pind, maj 2005.
- s. 27-29: Supplerende brev til Naturklagenævnet, juni 2005
- s. 30-38: Afgørelsen fra Naturklagenævnet, oktober 2005.
- s. 39: Det Grønne Knæs tolkning af afgørelsen, oktober 2005.

Arbejdet med anlæg af golføvebanen fortsatte ikke efter primo sommer 2005.

Sydhavnen, den 1-12-2004

Bygge- og Teknikborgmester Søren Pind
Bygge- og Teknikforvaltningen

Vedr. planer om golf-øvebane på Tippet Kongens Enghave.

Uden forudgående orientering i lokalområdet er et anlæg til en golf-øvebane påbegyndt på et naturområde, ejet af Københavns Havn. En naturforening i Sydhavnen, Det Grønne Knæ er blevet bekendt med, at arbejdet er påbegyndt uden de nødvendige tilladelser og sikkerhedsforanstaltninger. Anlægsarbejdet er den 23-11-04 blevet stoppet af Københavns Havn, da Havnen blev klar over, at arbejdet var påbegyndt uden kommunens tilladelse. Vi må formode at golfklubben er ved at søge de nødvendige tilladelser, så man kan fortsætte anlæggelsen af øvebanen. Vi finder, at opførelsen af anlægget er uovervejet, og at det indebærer en væsentlig forringelse af et værdifuldt naturområde. Lokale naturgrupper har i årevis lagt kræfter i at passe området, hvilket tidligere i år blev præmieret med Københavns Miljøpris for miljørigtige pleje, som altså nu kort tid efter er ved at blive pløjet op.

Vi ønsker med denne henvendelse at informere borgmesteren, og forvaltningen i øvrigt, om vores utilfredshed med forløbet forud for påbegyndelsen af golf-øvebanen. Vi ønsker samtidig at rette opmærksomheden mod de demokratiske organer, organisationer og brugere af Tippet Kongens Enghave, som har interesser i området. Vi mener, at anvendelsen af området bør ses i sammenhæng med naturværdierne og den historiske udvikling, og beslattes i en demokratisk lokalplanproces.

Vi håber med andre ord på en demokratisk debat om anvendelsen af Tippet. Seriøs høring og hensyntagen til involverede parter giver den bedste baggrund for holdbare løsninger. Københavns Havn har udtrykt, at de i almindelighed ønsker at arbejde ud fra en sådan tilgang, samt at de beklager det hidtidige forløb omkring golf-øvebanen.

Vi blev opmærksomme på golf-anlægsarbejdet, da vi kunne konstatere, at gravemaskiner var ved at rydde de fleste planter, buske og træer på et anseeligt område af Tippet, og at nogle folk var gået i gang med at måle op. Volde af jord og bygningsaffald, lange pløjede markeringslinier, og udgravning til en bygning var det chokerende syn som mødte naturvandrere. Tilsyneladende var det golfklubbens egne medlemmer, der betjente maskinerne og målte op. Medlemmer af Det grønne Knæ blev informeret om planerne for golf-øvebanen gennem de folk, der var i færd med at udføre arbejdet. Vi er ikke bekendt med, at lokale organisationer eller lignende er blevet orienteret, heller ikke det lokale Sydhavnssråd, hvis opgave er at formidle kontakten mellem kommunen og lokalsamfundet. På forespørgsel om

anlæggets størrelse fik vi at vide, at anlægget ville fylde to hundrede meter ind fra Fragtvej, at kommunen *havde* givet tilladelse, og at golfbanen skulle stå færdig 1-4-2005. På forespørgsel om hvor den nuværende hestegræsning så skulle foregå, svarede golf-folkene, at "hestene må væk." Samtidig med at golfklubben således var i gang med etableringen af øvebanen, modtog bydelens Grønne Guide på vegne af Det Grønne Knæ et afslag på en ansøgning om træbeplantning i kanten af naturområdet (i kanten af golf-øvebanen), således at der blev skabt en harmonisk visuel afskærmning af det bagvedliggende industriareal. Havnens begrundelse for afslaget lød, citat: "Afslaget er begrundet i, at området omkranser et fredet naturområde, og området ønskes bibeholdt som det er i dag." Denne begrundelse giver ingen mening i lyset af Københavns's Havns accept af etablering af golf-øvebanen, hvilket illustrerer nødvendigheden af en offentlig stillingtagen til arealets anvendelse.

At Københavns Havn for år tilbage gav tilladelse til at en støjende model-flyveklub anlagde sin flyvebane klods op ad det fredede område og inden for strandbeskyttelseslinjen uden at informere lokale organisationer og det daværende bydelsråd, understreger blot yderligere behovet for en bredere diskussion. Det Grønne Knæs bevaringsplan for Tippen foreslår flyvebanen forflyttet.

Vi kender ikke golfklubbens nøjagtige planer, men som det påbegyndte arbejde tegner sig, ser det ud til at øvebanen vil fylde en væsentlig del af det areal, der støder op til det fredede område, og som har afgørende betydning som bufferzone. Det er tvivlsomt, om de nuværende dyre- og fuglearter (f.eks. tudser, snoge og rovfugle, herunder tårnfalke og en fjeldvåge, som holder til på Tippen i vinterhalvåret) vil forblive efter den påtænkte indskrænkning.

Ligeledes bekymrer det os, at golfklubben ikke følger almindelige regler i samfundet. Klubben er gået i gang med anlægsarbejdet, før de har indhentet tilladelser, og de søger ikke at opfylde gældende miljøregler vedr. gravearbejde i stærkt forurennet jord.

I de senere år har først kvarterløft og siden lokal Agenda 21 arbejdet for en udvikling af Tippens naturværdier og tilgængelighed for københavnernes. En natursti forbinder nu Tippen med henholdsvis Sjælør Boulevard (mod Vestre Kirkegård og Vesterbro), Hvidovre (en ny bro), og Bådehavnsgade (mod Vestamager). Agenda 21 Karens Minde har netop fået placeret vejvisersten ved den fredede del af Tippen.

Agenda 21 Naturgruppen har tre år i træk bekæmpet bjørneklo uden brug af gift, fjernet store mængder ophobet affald og rensset op i vandhuller. Dette arbejde indbragte Københavns Miljøpris 2004. Foreningen Børnenes Dyremark har som nævnt heste på græs efter mundtlig aftale med Københavns Havn, hvilket ligeledes bidrager til naturplejen. Det Grønne Knæ har informeret offentligheden om Tippen og udarbejdet en bevaringsplan. Alle disse tiltag har betydet en markant stigning i antallet af brugere af området, hvor en betydelig del af de besøgende nu kommer fra andre dele af kommunen. En golf-øvebane af de dimensioner, som der er mærket op til, vil ødelægge oplevelsen af natur på halvdelen af Tippens område og formodes at indskrænke dyrelivet på det fredede område. Mange års arbejdsindsats og penge til etablering af den større tilgængelighed for en bredere kreds af københavnernes vil være spildt med opførelsen af golf-øvebanen.

I de kommende uger vil vi rette henvendelse til en række organisationer, foreninger, grupperinger etc. som har vist interesse i Tippens natur og fremtidige anvendelse. Som eksempler kan nævnes: Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet, have- og boligforeninger, og lokale fiskere. Resultatet af denne rundspørge vil

blive formidlet til borgmesteren i starten af 2005. Vedlagt vil være et resume af Tippens tilblivelseshistorie, og en gennemgang af fredningsbestemmelserne.

Vi forventer at blive orienteret om det videre sagsforløb.

Med venlig hilsen
Det Grønne Knæs bestyrelse

Ann Vikkelsø
(formand)

Kaj Jessen

Lisbeth H. Jensen

Jan Fønss

Lise Granerud

Jesper Møller

Kontakt til Det Grønne Knæ:

Ann Vikkelsø
Straussvej 16, st. th.
2450 København SV
Tlf. 28 88 02 51
Annv@ove.org

Hjemmeside: www.sydhavnen.net/agenda21/det-groenne-knae

Kopi til: Vej og Park
 Overborgmesteren
 Plan og Arkitektur
 Miljø- og Forsyningsborgmesteren
 Miljøkontrollen
 HUR
 Skov- og Naturstyrelsen
 Københavns Havn

**Til
Vej og Park
Bygge- og Teknikforvaltningen
Njalsgade 13
2300 København S**

Konsekvensvurdering for anlægsarbejder på Tippen i Sydhavn

Foreningen Det Grønne Knæ har den 1-12 2004 sendt en protest til Københavns Kommune, Bygge- og Teknikforvaltningen, mod anlæggelsen af en golføvebane på Tippen, et betydningsfuldt og bynært naturområde i Københavns Sydhavn. Vi protesterede både mod den ulovlige påbegyndelse af anlægsarbejdet og mod at minimere naturen på et naboområde til et fredet område, et EU-fuglebeskyttelsesområde/ Natura-2000 område, uden at konsekvenserne af en sådan minimering er blevet undersøgt.

Området har et vildtvoksende, afvekslende plante- og dyreliv med tudser, snoge, nattergale og rovfugle, herunder tårnfalke og spurvehøge. Fjeldvåger holder til i vinterhalvåret, og der er også konstateret sjældne fugle som f.eks. mosehornugle. Tippen er overtrækningssted for en del trækfugle. Plantemæssigt er der en del forekomster af pionerarter. Den yderste del af Tippen er fredet, men de tilstødende områder har særdeles stor betydning for trivslen af dyr og planter på det fredede område, også på Amager siden. Det er foreningens overbevisning, at det er tvivlsomt om det nuværende niveau af dyre- og plantearter vil forblive, hvis naturområdet omkring det fredede areal mindskes.

Vi ønsker med nærværende henvendelse at gøre kommunen opmærksom på kommunens ansvar i forbindelse med håndtering af tilgrænsende områder til et EU-fuglebeskyttelsesområde (nr. 111) og den seneste opstramning af lovgivningen. I henhold til EU's habitats- og fuglebeskyttelsesdirektiver og intentionerne i Natura-2000 er kommunen ansvarlig for at varetage, at naboområdet til det fredede område bidrager til at understøtte en sikring og fremme af en gunstig bevaringsstatus og beskyttelser af de arter, som det fredede område er udpeget for. Det er således vigtigt i henhold til EU's habitatdirektiv, at naboområder til fredede områder ikke undergraver bevaringen af arter inden for det fredede område, men tværtimod at vilkårene i tilgrænsende områder ikke forringes med risiko for at mindske den eksisterende beskyttende virkning. Amterne, i dette tilfælde Københavns Kommune, er i henhold til EU direktiverne både ansvarlig for at sikre beskyttelsen af fredede arter, og at eventuelle ændringer ikke medfører forstyrrelser og miljømæssige forringelser for det fredede. For at kunne foretage en sådan vurdering er en fyldestgørende analyse af miljøpåvirkningen påkrævet, også ved midlertidige anlæg som golføvebanen. Skov- og Naturstyrelsen udtrykker, at hvorvidt et anlæg er midlertidigt er uinteressant, eftersom dets påvirkning af naturen kan være varig.

Med afsæt i intentionerne i Natura-2000 bestemmelserne ønsker vi at gøre kommunen opmærksom på Lov om Miljømål, det nye kapitel i Lov om Naturbeskyttelse (2a) vedrørende Internationale naturbeskyttelsesområder, samt Bekendtgørelse nr. 477 af 07.06.03 om afgrænsning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder (EU-fuglebeskyttelsesområder, EF-habitatområder og Ramsarområder) og Skov- og Naturstyrelsens vejledning om administration af internationale beskyttelsesområder. Denne vejledning fastslår

vedrørende tilgrænsende områder (vejledningens kapitel 5), at kommunen ved godkendelse af anlægsarbejder har pligt til at foretage en konsekvensvurdering for beskyttelsesområder, også for anlæg der ligger uden for beskyttelsesområder, men som kan påvirke disse. Vejledningen siger at ved "... *planforslag, som enten i sig selv eller i forbindelse med andre planer kan påvirke et internationalt naturbeskyttelsesområde væsentligt, skal der, under hensyn til bevaringsmålsætningen for området, indgå en vurdering af forslaget's virkninger på det internationale naturbeskyttelsesområde, herunder på områdets naturtyper og levesteder samt de arter, området er udpeget for at bevare.*" Skov- og naturstyrelsen skelner ikke specifikt mellem overordnede planforslag, eller konkrete projekter og aktiviteter, men udtrykker at vejledningen er gældende for enhver form for aktivitet, der kræver godkendelse fra offentlig myndighed, i denne sag kommunen.

Vejledningen udtrykker vedrørende tilgrænsende områder: "*Der kan ikke gives præcise retningslinier for, hvornår kravet om konsekvensvurdering skal opfyldes for planer uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde. Det er nødvendigt at foretage en konsekvensanalyse af en plan, når denne kan påvirke et internationalt naturbeskyttelsesområde væsentligt, og der kan forudses en umiddelbar forringelses- eller forstyrrelseseffekt på et beskyttet område. Det vil normalt være tilfældet, når der er tale om et projekt, der planlægges gennemført i umiddelbar tilknytning til eller relativt tæt ved beskyttelsesområdet.*" (vores understregning) Det vil sige, at kravet om vurdering af konsekvenser normalt gælder for planer, der omfatter arealer udenfor, men tæt ved de beskyttede områder.

Det Grønne Knæ er af den opfattelse, at anlæggelse af en golføvebane så tæt på det fredede område vil forstyrre de eksisterende dyrearter på en række områder, både støjmæssigt og formindske og forringe det eksisterende fødegrundlag. Dermed forudses en umiddelbar forringelses- og forstyrrelseseffekt. Samtidig ønsker vi at påpege, at tilstedeværelsen af en modelflyvebane også efter vores opfattelse har væsentlig forstyrrende effekt, en påvirkning der bør indgå i en konsekvensredegørelse. Modelflyvebanen blev for år tilbage anlagt med tilladelse fra Københavns Havn A/S klods op ad det fredede område og indenfor strandbeskyttelseslinien. I forhold til gældende lovgivning ser foreningen forstyrrelserne som specielt alvorlige i forhold til den meget sjældne mosehornugle, der er set på Tippen flere gange, også i artens yngletid. Mosehornuglen er en af de arter fuglebeskyttelsesområdet (nr. 111) er udpeget for, og en fugl fredet i klasse A, da arten kun tæller 5-11 ynglepar i Danmark. Uglen yngler på Vestamager og formodes at søge tilflugt på Tippen, dels hvis den bliver forstyrret på Vestamager og dels for at søge føde. Tilstedeværelsen af fjeldvåger på Tippen kan betragtes som indikator for områdets egnethed også for mosehornuglen, da de har meget identiske fourageringsområder.

Vi ønsker ligeledes at henlede kommunens opmærksomhed på den udviklede praksis i forbindelse med håndtering af EU-fuglebeskyttelsesområder ved EU-domstolen og vedlægger derfor en række domme, som vi anbefaler kommunen at gennemgå for at vurdere lovligheden af formindskelse af naturområdet og af forskellige anlægs forstyrrende effekt på det fredede. Vi ønsker i denne forbindelse specielt at gøre opmærksom på EU-domstolens nyere praksis, hvor forsigtighedsprincippet skal tillægges betydning i sager, der må antages at påvirke Natura-2000 områder. Specielt ønsker vi at pege på, at hvis der er nogen form for tvivl om et projekts negative effekter på et områdes integritet, skal myndighederne afvise projektet (se dommen C-127/02, præmisserne 56 og 57).

Vi mener ikke, at anlæggelse af golføvebanen og den eksisterende modelflyvebane kan siges at være i overensstemmelse med forsigtighedsprincippet, eftersom der i bedste fald henstår tvivl om, hvorvidt disse anlæg virker forstyrrende og dermed har konsekvenser for det beskyttede område. Vi ønsker specielt at pege på forstyrrelser på fire områder: 1. Støj, 2. giftstoffer, og 3. indskrænkning af fødegrundlaget for eksisterende dyrearter.

1. Støjmæssigt giver den eksisterende modelflyvebane forstyrrelser for fuglene. Det samme må forventes fra golføvebanen, eftersom begge typer støj er uregelmæssig, hvorved fuglene ikke vænner sig til det.
2. Tippet er som gammel losseplads pletvis stærkt forurenet. Anlægsarbejder, der bearbejder og blotlægger forurenet jord, vil øge udvaskningen af giftstoffer. Herved øges giftindholdet i fødegrundlaget for dyrelivet på Tippet.
3. Ved minimering af naturen på tippet som det f.eks. sker ved anlæggelse af plænegræs, indskrænkes området som beforder livsvilkårene for insekter, gnavere og andre smådyr, og dermed fourageringsområdet og fødegrundlaget for både større og mindre fugle. Indskrænkningen af fourageringsområdet mindsker også områdets betydning som tilflugtssted for ynglefugle på Vestamager.

Med afsæt i Skov- og Naturstyrelsens vejledning er Det Grønne Knæ af den opfattelse, at kommunen er forpligtiget til at udføre en konsekvensanalyse- og vurdering af påvirkningen af det fredede område og arter, ved etablering af golføveanlæg og/eller enhver anden form for anlægsarbejde, inklusiv påvirkningen fra den eksisterende modelflyvebane på naturområdet Tippet i Sydhavnen. Inddragelsen af en sådan konsekvensvurdering ved anlægsarbejder og disses forenelighed med forsigtighedsprincippet på Tippet er helt centralt for om kommunen på dette område overholder EU-direktiverne og sin forpligtigelse til implementeringen af Natura-2000 bestemmelserne.

Vi mener samtidig, at konsekvensredegørelsen bør forholde sig til betydningen af at få etableret en overordnet bæredygtig planlægning for Tippet, som p.t. er fraværende. Derudover mener vi, at redegørelsen bør forholde sig til, hvorvidt naturområdet eventuelt bør søges udvidet for at kunne opfylde intentionerne i Natura-2000 og de nævnte EU-direktiver.

Det Grønne Knæ ønsker med denne henvendelse, at det sikres at planer, som indvirker på Tippets natur, opfylder gældende lovgivning og intentioner i internationale bestemmelser. Derudover forsøger vi samtidig på at øge forståelse for områdets pædagogiske betydning som et af de få, vilde områder, der kan give naturoplevelser tæt på København. Det er lettilgængeligt for byens borgere, har en åben beplantning og et bredt artsregister af relativt synlige fugle. Vi er opmærksomme på, at kommunen skal varetage borgernes til tider modstridende ønsker om at benytte områderne til friluftsliv og at beskytte naturen. Men som kommunen skriver: *"Den rette balance mellem at benytte og beskytte opnås kun gennem information og dialog med borgerne"*. På den baggrund forventer foreningen at blive inddraget i den videre proces omkring områdets fremtid og stiller os gerne til rådighed i forhold til sagsforløbet.

Med venlig hilsen

Det Grønne Knæ

Formand:

Ann Vikkelsø

Straussvej 16, st. th.

2450 København SV

Annv@ove.org

Bestyrelsen: Kaj Jessen, 40 40 71 67, Lise Granerud, 36 46 71 79, Jan Fønss, Lisbeth Jensen, Jesper Møller

Hjemmeside: www.sydhavnen.net/agenda21/det-groenne-knae

Bilag I: EU-domme

Bilag II: Liste over fugle på Tippen, 2003-4

Kopi til:

Københavns Kommune: Bygge- og Teknikforvaltningen, Borgmesteren, Plan og Arkitektur
Overborgmesteren
Miljø- og Forsyningsborgmesteren
Miljøkontrollen

Skov- og Naturstyrelsen

Københavns Havn

Dansk Ornitologisk Forening

Danmarks Naturfredningsforening

EU Domme

Oversigter over EF-domstolsafgørelser (domme og forslag til afgørelser), hvori indgår overvejelser vedr. Habitatdirektivet og Fuglebeskyttelsesdirektivet, hentet på EF-domstolens hjemmeside, <http://www.curia.eu.int>, den november 2004 (klik på 'Retspraksis'/'Søgning i retspraksis'/'Søgeformular' og indtast her på skift de respektive direktiv-numre (Habitat: 92/43 og Fuglebeskyttelse: 79/409) i rubrikken 'Søgeord'.

I forhold til Fuglebeskyttelsesdirektivet er tillige gennemført en søgning efter ældre domme på EU's lovgivningsside, <http://europa.eu.int/eur-lex/>, ligeledes den november 2004 (klik på 'Lovgivning' og indtast år og nummer (1979/409), klik på 'Søg'/'More Info' og rul ned til 'Domstolsdom, som berører retsakten'). Domme, der allerede var fundet på *Curia*, er udeladt.

En tilsvarende søgning hvad angår habitatdirektivet gav ingen nye domme i f.t. *Curia*-søgningen.

Hvis det ønskes, kan hele nærværende brev og/ eller bilagene sendes i en elektronisk version, hvor de anførte links kan aktiveres direkte.

Der forekommer en række gengangere i de to lister, eftersom begge direktiver som oftest indvirker på de anførte sager. Derudover medtager listen også en række sager af mere perifer karakter i forhold til tilgrænsende områder til fredede områder. Det Grønne Knæ mener ikke at være kompetent til med sikkerhed at gennemføre en systematisk udvælgelse af relevante domme eller fravælge hvilke der ikke har relevans, hvilket også formelt set må være den ansvarlige myndigheds opgave.

Oversigt over afsagte domme og forslag til afgørelser ved EF-domstolen, hvori indgår overvejelser vedr. Habitatdirektivet (kronologisk med nyeste først):

Sag		Dato	Parter	Emne
C-127/02	Dom	2004-09-07	Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee og Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-87/02	Dom	2004-06-10	Kommissionen / Italien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-117/02	Dom	2004-04-29	Kommissionen / Portugal	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-127/02	Forslag til afgørelse	2004-01-29	Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee og Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-209/02	Dom	2004-01-29	Kommissionen / Østrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-434/01	Dom	2003-11-06	Kommissionen / Royaume-Uni	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-72/02	Dom	2003-06-24	Kommissionen / Portugal	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-143/02	Dom	2003-03-20	Kommissionen / Italien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-240/00	Dom	2003-03-06	Kommissionen / Finland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-72/02	Forslag til afgørelse	2003-03-06	Kommissionen / Portugal	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-415/01	Dom	2003-02-27	Kommissionen / Belgien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-75/01	Dom	2003-02-13	Kommissionen / Luxembourg	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-378/00	Dom	2003-01-21	Kommissionen / Parlamentet og Rådet	Regler for institutionerne
C-143/02	Forslag til afgørelse	2003-01-09	Kommissionen / Italien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-324/01	Dom	2002-12-05	Kommissionen / Belgien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-415/01	Forslag til afgørelse	2002-11-07	Kommissionen / Belgien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-378/00	Forslag til afgørelse	2002-10-03	Kommissionen / Parlamentet og Rådet	Regler for institutionerne
C-324/01	Forslag til afgørelse	2002-09-12	Kommissionen / Belgien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-202/01	Forslag til afgørelse	2002-06-27	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-117/00	Dom	2002-06-13	Kommissionen / Irland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-474/99	Dom	2002-06-13	Kommissionen / Spanien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-240/00	Forslag til afgørelse	2002-04-25	Kommissionen / Finland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-117/00	Forslag til afgørelse	2002-03-07	Kommissionen / Irland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse

<u>C-474/99</u>	Forslag til afgørelse	2002-03-07	Kommissionen / Spanien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-103/00</u>	Dom	2002-01-30	Kommissionen / Grækenland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-75/01</u>	Forslag til afgørelse	2002-01-29	Kommissionen / Luxembourg	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-62/00</u>	Forslag til afgørelse	2002-01-24	Marks & Spencer	Fiskale bestemmelser
<u>C-103/00</u>	Forslag til afgørelse	2001-10-25	Kommissionen / Grækenland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-220/99</u>	Dom	2001-09-11	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-67/99</u>	Dom	2001-09-11	Kommissionen / Irland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-71/99</u>	Dom	2001-09-11	Kommissionen / Tyskland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-67/99</u>	Forslag til afgørelse	2001-05-03	Kommissionen / Irland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-374/98</u>	Dom	2000-12-07	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-371/98</u>	Dom	2000-11-07	First Corporate Shipping	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-230/98</u>	Dom	2000-05-18	Schiavon Silvano	Handelspolitik
<u>C-256/98</u>	Dom	2000-04-06	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-371/98</u>	Forslag til afgørelse	2000-03-07	First Corporate Shipping	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-374/98</u>	Forslag til afgørelse	2000-02-15	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-96/98</u>	Dom	1999-11-25	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-392/96</u>	Dom	1999-09-21	Kommissionen / Irland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-256/98</u>	Forslag til afgørelse	1999-09-16	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-166/97</u>	Dom	1999-03-18	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-67/97</u>	Dom	1998-12-03	Bluhme	Frie varebevægelser
<u>C-83/97</u>	Dom	1997-12-11	Kommissionen / Tyskland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-329/96</u>	Dom	1997-06-26	Kommissionen / Grækenland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse

Oversigt over afsagte domme og forslag til afgørelser ved EF-domstolen, hvori indgår overvejelser vedr. Fuglebeskyttelsesdirektivet (kronologisk med nyeste først):

Sag		Dato	Parter	Emne
<u>C-127/02</u>	Dom	2004-09-07	Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee og Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-127/02</u>	Forslag til afgørelse	2004-01-29	Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee og Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-209/02</u>	Dom	2004-01-29	Kommissionen / Østrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-182/02</u>	Dom	2003-10-16	Ligue pour la protection des oiseaux m.fl.	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-72/02</u>	Dom	2003-06-24	Kommissionen / Portugal	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-143/02</u>	Dom	2003-03-20	Kommissionen / Italien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-378/01</u>	Dom	2003-03-20	Kommissionen / Italien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-240/00</u>	Dom	2003-03-06	Kommissionen / Finland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-72/02</u>	Forslag til afgørelse	2003-03-06	Kommissionen / Portugal	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-415/01</u>	Dom	2003-02-27	Kommissionen / Belgien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-75/01</u>	Dom	2003-02-13	Kommissionen / Luxembourg	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-378/01</u>	Forslag til afgørelse	2002-12-12	Kommissionen / Italien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-324/01</u>	Dom	2002-12-05	Kommissionen / Belgien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-202/01</u>	Dom	2002-11-26	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-415/01</u>	Forslag til afgørelse	2002-11-07	Kommissionen / Belgien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>T-13/99</u>	Dom	2002-09-11	Pfizer Animal Health / Rådet	Landbrug
<u>T-70/99</u>	Dom	2002-09-11	Alpharma / Rådet	Landbrug
<u>C-202/01</u>	Forslag til afgørelse	2002-06-27	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-117/00</u>	Dom	2002-06-13	Kommissionen / Irland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-240/00</u>	Forslag til afgørelse	2002-04-25	Kommissionen / Finland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-117/00</u>	Forslag til afgørelse	2002-03-07	Kommissionen / Irland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-75/01</u>	Forslag til afgørelse	2002-01-29	Kommissionen / Luxembourg	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-510/99</u>	Dom	2001-10-23	Tridon	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-220/99</u>	Dom	2001-09-11	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-67/99</u>	Dom	2001-09-11	Kommissionen / Irland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-71/99</u>	Dom	2001-09-11	Kommissionen / Tyskland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-159/99</u>	Dom	2001-05-17	Kommissionen / Italien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-67/99</u>	Forslag til afgørelse	2001-05-03	Kommissionen / Irland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-159/99</u>	Forslag til afgørelse	2001-02-15	Kommissionen / Italien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-510/99</u>	Forslag til afgørelse	2001-02-06	Tridon	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-374/98</u>	Dom	2000-12-07	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-38/99</u>	Dom	2000-12-07	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-371/98</u>	Dom	2000-11-07	First Corporate Shipping	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-38/99</u>	Forslag til afgørelse	2000-09-14	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-214/98</u>	Forslag til afgørelse	2000-06-06	Kommissionen / Grækenland	Landbrug
<u>C-256/98</u>	Dom	2000-04-06	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-371/98</u>	Forslag til afgørelse	2000-03-07	First Corporate Shipping	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-374/98</u>	Forslag til afgørelse	2000-02-15	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-96/98</u>	Dom	1999-11-25	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
<u>C-307/98</u>	Forslag til afgørelse	1999-10-28	Kommissionen / Belgien	Miljø- og forbrugerbeskyttelse

C-392/96	Dom	1999-09-21	Kommissionen / Irland	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-256/98	Forslag til afgørelse	1999-09-16	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-166/97	Dom	1999-03-18	Kommissionen / Frankrig	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
C-67/97	Dom	1998-12-03	Bluhme	Frie varebevægelser
C-3/96	Dom	1998-05-19	Kommissionen / Nederlandene	Miljø- og forbrugerbeskyttelse
T-610/97_1	Kendelse	1998-03-03	Fangel / Rådet	Regler for institutionerne

Supplerende liste over ældre domstolsdomme, som berører EF-Fuglebeskyttelsesdirektivet (kronologisk, nyeste domme *til sidst* – lokaliseret på EU's lovgivningsside, Eur-lex):

traktatbrudssag.....	685J0236
traktatbrudssag.....	685J0247
traktatbrudssag.....	685J0252
traktatbrudssag.....	685J0262
traktatbrudssag.....	685J0412
traktatbrudssag.....	687J0339
traktatbrudssag.....	688J0288
A04.....: traktatbrudssag.....	689J0057
traktatbrudssag.....	689J0157
Fortolket ved.....	689J0169
traktatbrudssag.....	689J0334
A04.....: traktatbrudssag.....	690J0355
traktatbrudssag.....	691J0075
traktatbrudssag.....	692J0345
A07P4.....: Fortolket ved.....	692J0435
A09.....: Fortolket ved.....	694J0118
Fortolket ved.....	694J0149
Fortolket ved.....	694J0202
A04P1.....: Fortolket ved.....	695J0044
A04P2.....: Fortolket ved.....	695J0044
Fortolket ved.....	696J0010

Nov. 2004

Fugleliste fra Tippen og tilstødende vande 2003-4

Nedenstående liste er udarbejdet af en biolog og amatørornitolog, som har boet i Hvf. Mozart i et år. Han er ikke på Tippen hver dag, men bevæger sig jævnligt derud for at se på de mange fugle, der holder til, eller få et glimt af en snog eller de grønbrogede tudser og almindelige tudser der yngler derude. I hans øjne er Tippen specielt et vigtigt træk- og overvintringssted for mange forskellige fugle, foruden en vigtig ynglelokalitet for blandt andet lille lappedykker, blishøns, gråænder, hus skader, blåmejser, musvitter m.m. Tårnfalken fouragerer derude og har rede lige op til Tippen. Spurvehøgen holder også til derude, hvor den jager småfugle og engang imellem tager en grå- eller skovspurv udenfor hans vindue. Mange fugle bruger Tippen og de tilstødende grønne arealer som overtrækningssted.

Han mener, at en ornitolog, der er dygtigere end han selv, vil kunne finde flere arter. Lokale beboere mener at have set isfugl, vandrefalk, natugle m.v.

Biologen mener endvidere, at det kunne være interessant at få undersøgt floraen på Tippen. Der er blandt andet mange tidselarter og andre pionerarter, der tiltrækker stillits i pæne flokke. Nogle af de oplyste fugle er med antal, andre er indikeret med asterisk, hvilket betyder, at de er sjældne eller fåtallige i Danmark. I løbet af det sidste år har han set følgende fugle på Tippen eller i vandene omkring Tippen:

Lappedykkere:

Lille lappedykker (har set flokke på omkring 100; jeg har aldrig set større end her)

Toppet lappedykker (flere par)

Skarver:

Skarv (mange)

Hejrer:

Fiskehejre (flere)

Svaner:

Knopsvane (stort antal)

Gæs:

Grågæs (mange)

Bramgæs (muligvis fra Saltholm)

Canadagæs

Svømmeænder:

Gråænder (mange)

Pibeænder (rigtig mange; jeg har aldrig set så mange som her)

Taffelænder

Bjergænder

Troldænder (tusindvis, kæmpeflokk)

Dykænder:

Ederfugle

Hvinænder:

Lille skallesluger* (meget vigtig vinterlokalitet for de få hundrede fugle, der overvintre i DK;
det eneste sted jeg har set dem i DK)

Stor skallesluger (mange)

Toppet skallesluger

Rovfugle:

3 røde glenter*

1 fiskeørn*

Tårnfalke

Spurvehøge

Fjeldvåger (holder til om vinteren)

Musvåger

Hønsefugle:

Fasaner

Sumphøns:

Grønbenede rørhøns

Blishøns (tusindvis)

Traner:

Store flokke trækker over

Vadere:

Strandskader

Stor præstekrave

3 viber

1 skovsneppe

Dobbeltbekkasiner

Måger:

Hættemåger (mange)

Sølvmåger (mange)

Sildemåger

Svartbag

Terner:

Fjord/havterner

Duer:

Hulduer

Ringduer

Tyrkerduer

Ugler:

1 mosehornsugle*

Sejlere:

Mursejlere

Spætter:

Stor flagspætte

Lærker:

Sanglærker

Svaler:

Digesvaler

Bysvaler

Landsvaler

Pibere:

Engpiber

Vipstjerter:

Hvid vipstjert

Gærdesmutte m.m.:

Gærdesmuttere

Silkehaler (stort antal)

Jernspurve:

Jernspurv

Drosler:

Rødhals

Nattergal

Sangdrossel

Vindrossel

Misteldrossel

Sjaggere

Solsorte

Sangere:

Havesanger

Tornsanger

Rørsanger

Løvsanger

Skovsanger

Fuglekonger

Fluesnapper:

Grå fluesnapper

Mejser:

Musvitter

Blåmejser

Kragefugle:

Husskader

Alliker

Råger

Krager

Stære:

Stære

Spurve:

Gråspurve

Skovspurve

Finker:

Bogfinker

Kvækerfinker

Tornirisk

Gråsiken

Bjergirisk

Stillits

Grønirisk

Grønsiken

Dompap

Værlinger:

Rørspurve

Gulspurv

Sydhavnen, den 10-04-05

Naturklagenævnet
Frederiksborggade 15
1360 København K

Klage over at et bygge- og anlægsprojekt på naturområde i Københavns Sydhavn igangsættes a) uden lokalplan, selv om projektet vurderes til at falde indenfor Planlovens definition af, hvad der er lokalplanpligtigt og b) uden en forudgående miljøvurdering (VVM), jævnfør Habitatdirektivet.

På vegne af foreningen Det Grønne Knæ og støttet af Danmarks Naturfredningsforening, København, klages der hermed over Københavns Kommune, Bygge og Teknikforvaltningen, i henhold til planlovens §58, stk 1, nr 4, og EF-Fuglebeskyttelses- og EU-Habitatdirektiv og Skov- og Naturstyrelsens vejledning om administration af internationale beskyttelsesområder.

1. Københavns Kommune har givet byggetilladelse til golfanlæg på et område i Københavns Sydhavn, der i kommuneplanen er disponeret til boligbyggeri. Projektet vurderes af foreningen til at falde indenfor Planlovens definition af hvad der er lokalplanpligtigt.
2. Københavns Kommune har ikke – inden byggetilladelsen blev givet – hverken foretaget en forudgående miljøvurdering (VVM) af golfbanens indvirkning på EU-Habitatområde nr. 127 og EF-Fuglebeskyttelsesområde nr. 111, der begge ligger umiddelbart op til Tippen, eller af dens påvirkning af arter på Tippen, der er beskyttet af Natura-2000 direktiverne. Placeringen vurderes at krænke Natura 2000-direktiverne og at være i strid med Skov- og Naturstyrelsens vejledning om administration af internationale beskyttelsesområder.
3. En modelflyvebane er placeret på et areal, der grænser op til EF-Fuglebeskyttelses- og EU-Habitatområdet, hvilket strider mod Lov om Naturbeskyttelse (2a), bekendtgørelse nr. 477 af 7-6-03 om afgrænsning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt mod Habitatdirektivet.

Ad 1. Byggetilladelse til Golføvebane på Tippen: København Kommune udstedte den 7.april 2005 byggetilladelse til at opføre en tidsbegrænset golføvebane i et område på Tippen i Københavns Sydhavn, der ifølge kommuneplanen er disponeret til senere anvendelse til boliger, hvor de bebyggelsesregulerende bestemmelser fastlægges i den videre planlægning (B*-område). Området, der grænser op til et EF-Fuglebeskyttelses- og EU-Habitatområde ved Kalvebodkilen, er umatrikuleret og ejes af Københavns Havn, der på tidsbegrænsede vilkår har lejet det ud til Københavns Driving Range. Ifølge beskrivelsen af byggeprojektet skal der anlægges en golføvebane, der skal holde åbent hver dag i perioden 1. marts til 1. december fra kl. 7.30 til 21.00 (Byggetilladelsen vedlægges).

I et internt notat fra Plan & Arkitektur, Københavns Kommune dateret den 24.11.2004 vurderes det, at anlægget ikke er lokalplanpligtigt. Det begrundes med, at der er tale om en tidsbegrænset anvendelse af private arealer, og at bygningsanlægget er meget begrænset. Man skriver desuden, at området fortsat vil være et offentligt tilgængeligt grønt område. I den

forbindelse kan der desuden henvises til en principgodkendelse af projektet fra Københavns Kommune dateret den 3.11.2004, hvori København Kommune også forudsætter, at *"offentlighedens adgang forbliver uændret som i dag"*.

Det Grønne Knæ vurderer, at byggeprojektet er lokalplanpligtigt, idet golfprojektet – selv om det er tidsbegrænset, i første omgang begrænset til den 1. april 2009 – **a)** vil føre til en ændret anvendelse af området i forhold til i dag og **b)** en helt anden anvendelse end angivet i kommuneplanen.

Ad a) Golføvebanen med plænegræs, brostensafmærkning, parkeringspladser etc. vil medføre en uoprettelig skade på naturen i det pågældende område med afledte virkninger på de tilgrænsende EF-Fuglebeskyttelses- og EU-Habitatområder. Golfanlægget vil desuden begrænse offentlighedens adgang til området, sådan at offentligheden reelt udelukkende vil kunne færdes på de to stier, der afgrænser området. I byggetilladelsen stilles der i stk.2 krav om, *"at offentlighedens adgang til arealet forbliver uændret..."*. Det vil realistisk set ikke kunne lade sig gøre. Man kan ikke tale om offentlig adgang til en golføvebane, hvor man kan risikere at blive ramt af en golfkugle. Vi ønsker i denne forbindelse at pointere, at brugen af Tippen i dag på ingen måde er begrænset til det officielle stisystem. Joggere, naturelskere, fuglekikkere fra forskellige dele af København værdsætter områdets naturkarakter. Disse brugere og hestene fra Børnenes Dyremark anvender dagligt den del af Tippen, der ligger uden for det officielle stisystem, og hvor golfklubben planlægger at etablere sig. Stisystemet blev anlagt for at lette adgangen for folk med gangbesvær, barnevogne, cyklister og lign., og netop i udkanten af naturområdet for at spolere mindst muligt af naturen. Dette må siges at være spildt planlægning, hvis golfanlægget etableres, eftersom der ikke længere vil være en naturoplevelse i forbindelse med brug af stisystemet, når udsigten vil være et golfanlæg.

Ad b) I kommunalplanen er området udlagt til senere anvendelse til boliger (B*-område), men således at boligbyggeri på området først tages op efter 2017. Vi vurderer, at der er stor chance for, at man politisk inden da vil beslutte at fastholde området som naturområde pga. dets særlige naturværdier indenfor kommunegrænsen, se nedenfor. Men en beslutning herom vil være vanskeligere, hvis man allerede nu ødelægger naturværdierne på en del af området. Desuden finder vi, at anlæggelsen af en golføvebane ligger uden for formålet boliger og er stærkt bekymrede for, at det midlertidige anlæg får forlænget tilladelsen og vil forblive golføvebane indtil områdets formål måske fastlægges efter 2017.

En kort beskrivelse af det omhandlede område: Tippen i Københavns Sydhavn er gammelt opfyldt havområde. Tippen har ligget ubebygget hen, og naturen har udviklet sig til i dag at rumme både almindelige og sjældne dyr og planter. Tippen har stor betydning som et af de meget få vilde, rekreative områder, københavnernes har adgang til tæt ved bymidten. Området har et afvekslende plante- og dyreliv. Der lever f.eks. tudser, snoge, nattergale og rovfugle, herunder tårnfalke. Fjeldvåger holder til i vinterhalvåret. Der er også konstateret sjældne fugle som f.eks. mosehornugle og havørne, og området er udlagt som yngle- og rasteområde for den grønbrogede tudse, en bilag 4 art, beskyttet efter artikel 12 i Habitatdirektivet. Kun den yderste del af Tippen er fredet, men de tilstødende områder har særdeles stor betydning for trivslen af dyr og planter på det fredede område og på EF-Fuglebeskyttelses- og EU-Habitatområderne.

Foreningen Det Grønne Knæ og den lokale Agenda 21 Naturgruppe har i årevis på forskellig vis arbejdet på at bevare Tippen som naturområde dels med udbredelse af kendskabet til området og dels med praktisk konkret pleje af området og anlæggelse af stier for at øge tilgængeligheden for en større målgruppe. En natursti forbinder Tippen med henholdsvis Sjælør Boulevard, Hvidovre og Bådehavnsgade. I forbindelse med arbejdet for at bevare Tippen som naturområde, har Det Grønne Knæ udarbejdet en bevaringsplan for området. (vedlagt).

Agenda 21 Karens Minde har netop fået placeret vejvisersten ved den fredede del af Tippen. Agenda 21 Naturgruppen har tre år i træk bekæmpet bjørneklo uden brug af gift, fjernet store mængder ophobet affald og rensset op i vandhuller, hvilket indbragte Københavns Kommunes Miljøpris 2004. Foreningen Børnenes Dyremark har heste på græs på det omhandlede område ifølge mundtlig aftale med Københavns Havn, hvilket ligeledes bidrager til naturplejen. Ud over børn og unge fra Børnenes Dyremark anvendes Tippen til live-rollespil af andre børn og unge fra bydelen. Alle disse tiltag har betydet en markant stigning i antallet af brugere af området. En betydelig og stigende del af de besøgende kommer nu fra andre dele af kommunen.

Ad 2) I slutningen af november 2004 fik Det Grønne Knæ kendskab til planerne for området, idet Golfklubben påbegyndte anlægsarbejder (planering og påkørsel af jord) uden forinden at have søgt eller fået byggetilladelse, og uden at nogen lokale organisationer var informeret. Samme uge havde Naturgruppen fået afslag på en ansøgning om at etablere beplantning langs det tilstødende industriområde begrundet i at området skulle henligge som uberørt natur. Lokale beboere protesterede den 22.11.2004 mod anlægsarbejderne, hvorefter de blev stillet i bero.

Den 4.1.2005 sendte Det Grønne Knæ en begæring om VVM til Københavns Kommune, idet vi er af den opfattelse, at den skærpede lovgivning vedrørende EU-Habitatområder og EF-Fuglebeskyttelsesområder samt vægtningen af forsigtighedsprincippet betyder, at golfanlæggets mulige indflydelse på naturen skal vurderes. Som anført i brevet er kommunen ansvarlig *”for at varetage, at naboområdet til det fredede område bidrager til at understøtte en sikring og fremme af en gunstig bevaringsstatus og beskyttelser af de arter, som det fredede område er udpeget for. Det er således vigtigt i henhold til EU’s habitatdirektiv, at naboområder til fredede områder ikke undergraver bevaringen af arter inden for det fredede område, men tværtimod at vilkårene i tilgrænsende områder ikke forringes med risiko for at mindske den eksisterende beskyttende virkning”*. Der henvises til Skov- og Naturstyrelsens vejledning om administration af internationale beskyttelsesområder, kapitel 5.

I slutningen af februar modtog Det Grønne Knæ et svar fra Borgmester for Bygge- og Teknikforvaltningen Søren Pind, som skriver, at kommunen ikke vil foretage en VVM-vurdering, men vil medvirke til en registrering af naturværdierne på området. Kommunen meddeler også, at de vil opfordre Københavns Havn til at gå i dialog med os. Hr. Pind skriver: *”I forhold til beskyttelse af naturinteresser vil forvaltningen imidlertid gerne medvirke til en dialog, hvis det kan bidrage til en bedre belysning af sagen. Forvaltningen vil derfor rette henvendelse til Københavns Havn med henblik på, at havnen i samarbejde med Vej & Park får foretaget en registrering af grundens naturværdier, inden byggetilladelsen tages i brug, herunder om der kan registreres rugende fugle.”*

Københavns Kommune har nu ifølge notat af 31. marts 2005 foretaget en undersøgelse, som den opfatter som en *"Konsekvensvurdering for anlæg af en golføvebane på Tippen i Sydhavn"*. Vi mener, at det er tvivlsomt om kommunens undersøgelse kan betragtes som en konsekvensvurdering. Resultatet af vurderingen er, at man finder at *"dyr og planter i naturbeskyttelsesområdet kun vil påvirkes i ubetydelig grad af golfanlægget og brugen heraf"*. Kommunen mener ikke, *"at områdets naturtilstand eller naturindhold berettiger til en udskydelse af golføvebaneprojektet"*. I notatet anføres det afslutningsvist, at det ville have været en fordel at kunne foretage en planteregistrering igennem en vækstsæson. Man nævner også, at man har besøgt området set ud fra muligheden af, at der kan være rødlistede og beskyttede plantearter indenfor området, og skriver: *"Da besøgtigelsen er foretaget om vinteren, er det naturligvis begrænset, hvad der kunne ses"*. Kommunen anfører i byggetilladelsen, at den er opmærksom på en mulig tilstedeværelse af fredede tudser. Den foreslår at sikre mod tudsernes indtrængen på golfanlægget med et tudsehegn, en løsning som vi mener der kan herske tvivl lever op til Habitatdirektivets krav og bør vurderes af eksperter på området.

Vi finder ikke, at etablering af en golføvebane på området på nuværende tidspunkt er samfundsmæssigt uopsætteligt, og derfor ikke at det går forud for en tilbundsående undersøgelse af naturen, som er påkrævet ifølge Habitatdirektivet, når der er tale om levesteder for bilag 4 arter (artikel 12) såvel som naboområder til udpegede habitatområder (artikel 6). Da undersøgelsen – som rigtigt nævnt i kommunens notat – ikke er optimal, finder vi, at golfbaneprojektet må udskydes. Der er jo på ingen måde tale om et nødvendigt eller hastende anlæg, men om en fritidsaktivitet, som ingen lokale beboere har ytret ønske om.

Vi finder det vigtigt, at der lægges vægt på naturværdierne bredt på Tippen, idet det er for snævert at fokusere på rugende fugle som anført i forvaltningens svar. Der bør ses på, hvordan en anvendelse af området bredt kan bidrage til at bevare tilstedeværelsen både af fugle og af andre dyr, såsom den grønbrogede tudse. En indskrænkning af fourageringsgrundlaget på Tippen har stor indflydelse på, om fugle ruger på området uden for eventuelt anlægsarbejde. Desuden forventes det at medføre, at fugle, der yngler på Vestamager eller Saltholm, ikke længere lejlighedsvis søger til Tippen, når de bliver forstyrret andetsteds. Som beskrevet i brev af 4.1.2005 til Bygge- og Teknikforvaltningen, forventer Det Grønne Knæ, at bestanden af alle former for dyr vil blive væsentligt indskrænket ved anlæggelse af plænegræs på en større del af Tippen, således også på områder, som ikke direkte berøres af anlægsarbejdet. Vi mener, at der vil ske forstyrrelser og, som vi skrev i brev af 4-1-05, henleder vi opmærksomheden *"på EU-domstolens nyere praksis, hvor forsigtighedsprincippet skal tillægges betydning i sager, der må antages at påvirke Natura-2000 områder. Specielt ønsker vi at pege på, at hvis der er nogen form for tvivl om et projekts negative effekter på et områdes integritet, skal myndighederne afvise projektet (se dommen C-127/02, præmisserne 56 og 57)"*

I forbindelse med debatten om kommuneplanstrategien har Økonomiudvalget i Københavns Kommune i august samme år (BR 377/04) kommenteret Det Grønne Knæ's forslag om bevaring af Tippen og Karens Mindeområdet som rekreativt område med vild natur som følger: *"Foreningens forslag om at sikre en større del af Kgs. Enghave som et grønt område falder ind under den kommende diskussion om forslaget til Kommuneplan 2005"*. Kommunens Agenda 21 plan giver udtryk for at kommunen både vil styrke og forny grønne områder. I forbindelse med nybyggeri skal der *"tages stilling til, hvordan eksisterende grønne områder og træer kan indpasses i kommende anlæg"* og hvordan nye grønne områder kan udvikles lokalt. Kommunen

ønsker at sætte aktivt ind for at frede parker og større naturområder og for at vurdere muligheden for øget biologisk mangfoldighed. Kommunen ønsker også at styrke børns og unges muligheder for varierede naturoplevelser.

Det Grønne Knæ undrer sig over, at kommunen i august giver udtryk for, at Tippens og Karens Mindeområdets status hører under en kommende diskussion om kommunalplan, hvorefter en anden afdeling i april giver tilladelse til at ødelægge naturen på en væsentlig del af området, en ødelæggelse der ikke vil kunne genoprettes inden for en kortere årrække. Foreningen undrer sig ligeledes over, at kommunen i sin Agenda 21-plan giver udtryk for aktivt at ville arbejde for at styrke og udbygge naturen og den biologiske mangfoldighed i kommunen og samtidig godkender anlægsarbejder som golfanlægget, der er med til at reducere både naturen og den biologiske mangfoldighed, og på et område der i dag regelmæssigt bruges af børn og unge. Københavns Havn ejer området og er rent juridisk regnet som privat ejer. I den forbindelse ønsker vi at rejse spørgsmålet omkring kommunens behandling af Havnen som en rent privat grundejer, der kan leje området ud til rent kommercielle formål uden offentlig debat, eftersom det er en halvoffentlig virksomhed (statsligt aktieselskab med staten som eneaktionær), og dermed ikke ren privat grundejer.

Belysning

I Byggetilladelsen til Københavns Driving Range stilles der i stk.3 krav om, at der skal fremsendes en belysningsplan til godkendelse i Plan & Arkitektur. Da det er meningen, at golføvebanen skal være åben fra 1. marts til 1. december fra kl. 7.30 til 21.00, er det selvsagt nødvendigt med lys. Hvis golføvebanen skal kunne holde åbent i det anførte tidsrum vil det kræve meget stærke eller mange lyskilder. Set fra et miljømæssigt synspunkt gør det naturligvis projektet endnu mere diskutabelt, eftersom det kan forventes at forstyrre fuglene, også på den fredede del af Tippen og i EF-Fuglebeskyttelses- og EU-Habitatområdet. Set med naturelskeres og fuglekikkeres øjne gør lyskilderne projektet endnu mere uacceptabelt.

Opsummering:

De væsentligste indvendinger mod anlæggelsen af golføvebanen er således, at brugen af området vil afvige voldsomt fra i dag, og at anvendelsen til golfbane er i strid med kommuneplanens rammer. Vi mener heller ikke, at der vil være tale om offentlig adgang til det område, som golfbanen placeres på.

Anvendelsen af området bør i overensstemmelse med Planlovens regler ses i sammenhæng med naturværdierne i sin helhed og den historiske udvikling, og besluttet i en demokratisk lokalplanproces. Det Grønne Knæ mener, at golfbanen vil forringe bevaringsstatus for det eksisterende dyreliv og være omfattet af Habitatdirektivets artikel 6(3) og artikel 12. Derudover finder foreningen, at en fjernelse af naturen på den del af området, hvor golfklubben påtænker at etablere sig, vil forringe københavnske borgeres muligheder væsentligt for at frekventere egentlige naturområder inden for kommunens grænser, eftersom fornemmelsen af natur udelukkende opretholdes på den yderste del af Tippen.

Københavns Kommune har ikke foretaget en VVM-vurdering af området inden byggetilladelsen blev givet, hvilket kræves ifølge Habitatdirektivet. Kommunen har efter vores mening ikke foretaget en tilstrækkelig screening af, hvorvidt en VVM er nødvendig (jfr. Peter Pagh i Ugeskrift for Retsvæsen nr. 3, 2005, side 30, vedlagt). Uanset om det vurderes, at der er lokalplanpligt til opførelse af golføvebanen, eller om det kan ske uden lokalplan, skal Habitatdirektivet overholdes. Ifølge Habitatdirektivets artikel 12 er der et direkte forbud mod

”forringelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder” for de dyre- og plantearter, som er nævnt i Habitatdirektivets bilag IVa og IVb. En af de padder, der er nævnt i det pågældende bilag er grønbroget tudse, som det ikke kan udelukkes findes i det område, hvor der nu er givet tilladelse til golføvebane, selvom Københavns Kommunes notat henviser til en undersøgelse tilbage fra 1991, hvor den grønbrogede tudse ikke blev konstateret i det pågældende område. Udover Habitatdirektivet har kommunen også pligt til at overholde EF-Fuglebeskyttelsesdirektivet (direktiv 79/409) om beskyttelse af vilde fugle. Efter direktivets artikel 3 omfatter den generelle beskyttelse alle vilde fugle, hvor der er pligt til at sikre deres leve-, yngle- og rastesteder. Tippen er også overflyvningsområde for mange trækfugle, f.eks. gæs og traner. Derudover er der observeret flere fredede fugle i området, fx mosehornuglen og havørne.

Alt i alt finder foreningen ikke, at man på forhånd kan udelukke påvirkning af det tilgrænsende EF-Fuglebeskyttelses- og EU-Habitatområder, samt af levesteder for bilag 4 arter ved etablering af Golfanlægget, og at det er en krænkelse af henholdsvis artikel 6(3) og artikel 12 i Habitatdirektivet.

Ad 3. Modelflyvebane: Københavns Havn gav for år tilbage tilladelse til at en model-flyveklub anlagde sin støjende flyvebane klods op ad det fredede område, EF-Fuglebeskyttelses- og EU-Habitatområdet samt inden for strandbeskyttelseslinjen, uden at informere lokale organisationer eller det daværende bydelsråd. Det Grønne Knæ mener ikke placeringen er i overensstemmelse med gældende naturbeskyttelseslovgivning og Habitatdirektivet og vil her henvise til det ovenfor nævnte forstyrrelser fra naboområder til beskyttede områder. Det Grønne Knæ har haft kontakt med Københavns Kommune vedrørende modelflyvebanen. Kommunen meddeler, at de ikke har oplysninger om, at der har givet tilladelse til anlæggelse af flyvebanen. Det Grønne Knæ vil forsøge at få Københavns Kommune til at stille krav om at flyvebanen nedlægges. Hvis det ikke lykkes, må der forventes en ny klagesag.

Det Grønne Knæ: Det Grønne Knæ har retlig interesse i den omhandlede projekt. Der er tale om en lokal forening stiftet i 2003, der arbejder for at udbrede kendskabet til og sikre bevarelsen af de grønne områder i Københavns Sydvest-kvarter, herunder Tippen. Det Grønne Knæ har blandt andet udviklet en bevaringsplan for de grønne områder i sydvest-kvarteret. Foreningen støttes af Københavns Kommunes Agenda 21 midler.

Med venlig hilsen

Det Grønne Knæ Formand: Ann Vikkelsø,
 Straussvej 16 st th
 2450 SV

Henvendelser vedrørende klagen bedes stilet til:

Bestyrelsesmedlem Lise Granerud, Hvf. Mozart 11, 2450 SV email: lg.ikl@cbs.dk

Vedlagte kopier:

- Byggetilladelse af den 7. april 2005, Københavns Kommune B-j-nr 216102

- Notat af den 31. marts 2005 fra Københavns Kommune, Bygge- og Teknikforvaltningen (Konsekvensvurdering).
- Korrespondance mellem Det Grønne Knæ og Københavns Kommune. Vores henvendelser af 1-12-04, 4-1-05 (begæring om konsekvensvurdering), 1-3-05, kommunens svar ultimo februar og 6-4-05
- Vedtægter for Det Grønne Knæ.
- Bevaringsplan for de grønne områder i København Sydvest. Maj 2004.
- Fugleliste for Tippen, 2003-04
- Kopi af Flyveklubbens information om banens placering og anvendelse.
- Artikel af Peter Pagh, januar 2005, i Ugeskrift for Retsvæsen
- Artikel af Blaabjerg, Worm, Westergaard, Alstrøm, Hesselsø og Frisenvænge, dec. 2004, i Stads- og Havneingeniøren.

Gebyr på 500 kr. er vedlagt.

Sydhavnen, den 24-5-05

Til:

Københavns Kommunes

Bygge og teknikforvaltning

Att Borgmester Søren Pind, og Byggeri & Bolig

Ang: Golføvebane på Tippen i Sydhavnen

Dags dato har foreningen Det Grønne Knæ fået bekræftet, at det påbegyndte golfanlæg ifølge ejeren, Martin Høft Andersen, vil overskride både byggetilladelsen og strandbeskyttelseslinjen, og strække sig helt til den opløjede bane fra november, dvs. godt 300 m fra Fragtvej og ind i terrænet. Se vedlagte kort. Golfbaneejeren bekræftede yderligere udsagnet over for Miljøkontrollens udsendte på stedet, Frode Knipschildt. Vi forventer, at forvaltningen tager kontakt til golfbaneejeren og skrider ind over for overskridelserne. Golfbaneejeren udtaler også, at han ikke forventer, at der færdes folk på øvebanen. Området vil således ikke blive offentligt tilgængeligt som før, selv om dette er en præmis i byggetilladelsen. Anlægget er netop ikke en almindelig golfbane, hvor der er stor spredning mellem spillerne, men en golføvebane, hvor spillerne står på række i to etager og kontinuerligt skyder bolde ud. Det må således også forventes at være farligt at færdes på området. Vi forventer, at forvaltningen også afklarer dette forhold med golfbaneejeren.

Bygge- og Teknikforvaltningen udtrykker, at den henregner golføvebanen som opfyldende et rekreativt formål i byen. Samtidig er vi blevet bekendt med breve fra Miljøborgmesteren, som finder, at beslutningen om anlæggelsen af golføvebanen på et kommunalt naturområde ikke er i tråd med intentionerne i kommunens Agenda 21 plan, som tidligere påpeget af Det Grønne Knæ. Vi ønsker ligeledes at gøre opmærksom på, at Miljøborgmesteren har udtrykt forståelse for vores forundring over kommunens modsatte holdning til området Tippen, når kommunen i 2004 giver den lokale Naturgruppe kommunens Miljøpris for naturpleje, hvorefter en anden afdeling tillader nedlæggelse af naturen på et væsentligt område et halvt år efter. Vi kan hermed uddrage, at der ikke hersker enighed mellem de forskellige forvaltninger i kommunen om håndtering af naturområder, fredede eller ej.

Vi ønsker i samme anledning at påpege, at en modelflyveklub, som i 1995 har fået tilladelse af Københavns Havn A/S til at etablere sig yderst på Tippen, har en placering, der strækker sig ind over det fredede område og overskrider Kalvebodkilefredningen. Vi mener, at det må være kommunens opgave at påpege problemet med placeringen af modelflyveklubben overfor KBH's Havn. Vi mener, at placeringen af flyvebanen ikke nødvendigvis bare kan rykkes, så den ligger uden for det fredede, eftersom en sådan placering ikke vil kunne garantere, at det fredede område ikke forstyrres. Hvis ikke placeringen af modelflyveklubben afklares via vores klage til Naturklagenævnet, påtænker Danmarks Naturfredningsforening,

Københavnsafdelingen, at indklage placeringen til Københavns Havn, med mindre banen er flyttet inden da.

Vi ønsker samtidig, at henlede forvaltningens opmærksomhed på at vi dags dato har søgt om, at klagen i Naturklagenævnet får opsættende virkning. Vi har tidligere fået forkerte oplysninger vedrørende opsættende virkning fra nævnet og forventer at have gode chancer for en hurtig behandling og et positivt resultat.

Med venlig hilsen

På vegne af Det Grønne Knæ

Lise Granerud, bestyrelsesmedlem

Kopi til:

Vej og Park, Bygge og Teknikforvaltningen
Miljøborgmesteren

Sydhavnen, 30-6-05

Naturklagenævnet
Frederiksborggade 15
1360 København K

Vedrørende etablering af golføvebane på naturområde i Københavns Sydhavn (jeres j.nr. 03-33/101-135)

Det Grønne Knæ har modtaget en kopi af Københavns Kommunes udtalelse af den 10. juni 2005 vedrørende Det Grønne Knæ's klage af den 10. april 2005 over kommunens tilladelse til golfprojektet.

Udtalelsen fra Københavns Kommune giver os anledning til følgende kommentarer:

- a) Tilgængelighed for offentligheden**
- b) Kommunens forpligtelser i henhold til naturbeskyttelsesloven**
- c) Københavns Driving Range ApS's forsøg på at udvide tilladelsen fra Københavns Kommune**

Ad a).

I udtalelsen fastholder Københavns kommune, at området forbliver tilgængeligt for offentligheden – *"i det omfang dette er foreneligt med anvendelsen til golføvebane, herunder i relation til de to stier, som forbindelse Kongens Enghave og Sydhavnen med de fredede arealer på Tippen"*.

Det Grønne Knæ vil herimod bemærke, at det kursiverede ikke fremgår af kommunens byggetilladelse. Af denne, og brev af 3-11-04 og notat af 24-11-04, fremgår det som forudsætning, at området fortsat og uændret forbliver offentlig tilgængeligt, herunder også i relation til de to cykel-gangstier. Der står ikke, at adgangen skal være foreneligt med anvendelse til golfbane.

Som foreningen har understreget i klagen, mener vi også, at der ligger en indbygget modsætning i tilladelsens understregning af den offentlige adgang på et område, hvor der konstant kommer golfbolde flyvende gennem luften. Der er jo tale om en øvebane, et såkaldt "slå-ud-område", hvor der alle ugens dage 9 måneder om året bliver slået golfkugler ud over området af et stort antal nybegyndere. Som kommunen efterfølgende skriver til Naturklagenævnet har man herfra forestillet sig, at offentligheden skal kunne færdes frit på de nævnte to stier og udelukkende der. Vi bemærker, at Københavns Kommune i udtalelsen ikke har kommenteret vores bemærkninger i klagen om, at det ikke vil være muligt for offentligheden -fuglekikkere, hundeluftere, børn og heste fra Børnenes Dyremark, naturelskere etc. at færdes frit i området efter etablering af golføvebanen. Vi mener yderligere, at det vil være farligt at færdes langs banen, eftersom vi anser vildfarne kugler som en væsentlig risiko fra en øvebane.

Ad b).

Københavns Kommune skriver i sine bemærkninger, at kommunen har foretaget besigtigelse af området medio marts med henblik på generne for naturområdet og fugle- og habitatbeskyttelsesområderne.

Forvaltning har gentagende gange givet udtryk for, at de finder golfanlæggets størrelse for ubetydeligt i forhold det resterende område. F.eks. skriver Søren Pind i brev af 20-05-05 til Naturgruppen: *"Det er min opfattelse at der stadig er store naturarealer tilbage i Kongens Enghave, og at de resterende arealer ikke ødelægges herved. Det fredede areal i Kongens Enghave udgør et areal på ca. 243.000 m²"* (vedlagt). Herved giver borgmesteren imidlertid det fejlagtige indtryk at der er 243.000 m² vild natur på Tippen. Efter vores beregninger udgør Tippens vilde natur kun ca. 155.000 m² - den resterende del udgøres af sejlkлубber, fiskerihavn mv. (se vedlagte kort).

Det Grønne Knæ ønsker at gøre opmærksom på, at Bygge og Teknikforvaltningen ofte udelukkende kalder den yderste del af naturområdet for Tippen, hvor angivelsen Tippen tidligere er blevet anvendt lokalt forvaltningsmæssigt f.eks. i Kvarterløfts angivelser og den daværende bydelsadministration.

Det er stadig Det Grønne Knæs opfattelse, at golføvebanen bevirker en væsentlig indskrænker fødegrundlaget for dyrene på Tippen, ikke bare for de ynglende fugle, men også for rastende trækfugle, for hvilke Tippen er en betydningsfuld lokalitet. Der er også konstateret snoge på golfarealet, selv om de ifølge kommunens beregninger ikke burde være der. Vi finder stadig ikke, at kommunens undersøgelse af golfbanens påvirkning af dyre- og insektlivet er tilstrækkelig.

Ad c).

I det materiale, vi har modtaget kopi af fra Københavns Kommune, er der en e-mail af den 31. maj 2005 fra Martin Høft Andersen fra Københavns Driving Range ApS, hvor han anmoder om udvidelse af udslagsområdet. Som svar herpå er der fra Københavns Kommune et brev dateret den følgende dag den 1. juni 2005, hvor man afslår at give en sådan tilladelse.

Selv om det naturligtvis i sig selv er tilfredsstillende, at Københavns Kommune afviser forsøget på at udvide den oprindelige tilladelse til udslagsområdet ud over strandbeskyttelseslinjen, er forespørgslen fra Martin Høft Andersen alligevel foruroligende set i lyset af hans tidligere forsøg på at agere uden hensyn til love og regler: I november 2004 gik Københavns Driving Range ApS i gang med at fjerne træer og vegetation og påkøre jord – uden at have fået byggetilladelse og miljøgodkendelse. Igen i februar 2005 begynder man på entreprenørarbejde – efter denne gang at have søgt, men uden at have fået byggetilladelse. Det Grønne Knæ har således ikke tillid til, at Københavns Driving Range ApS vil holde sig indenfor det område, eller til de installationer, der er givet tilladelse til. I den forbindelse bør det undersøges nærmere, hvorfor man ønsker at udvide udslagsområdet. Er det fordi, det ikke er muligt at holde sig indenfor det ansøgte område? Betyder det, at området – hvis golfboldene skal holde sig indenfor det ansøgte område - skal indhegnes med net? Det er der ikke givet tilladelse til og vil hindre fri adgang for offentligheden. Der er endnu et spørgsmål, der bør afklares inden anlægsarbejdet fortsættes, nemlig spørgsmålet om belysning. I byggetilladelsen er der stillet krav om, at en belysningsplan skal fremsendes til godkendelse i Plan & Arkitektur. Det Grønne Knæ er ikke orienteret om hvorvidt en sådan belysningsplan er fremsendt og godkendt. Da det vil have stor miljømæssig betydning hvilke og hvor stærke lyskilder, der planlægges, er det et

område, der bør afklares inden der sker yderligere på projektet. Disse spørgsmål bør afklares inden anlægsarbejdet fortsættes.

Opsættende virkning

Det Grønne Knæ har søgt om, at klagen får opsættende virkning. Set i lyset af vores bemærkninger til ønsket fra Københavns Driving Range ApS om at udvide udslagsområdet, skal vi hermed gentage vores anmodning om, at klagen får opsættende virkning. Vi undrer os også over forvaltningens argumentation for at klagen ikke skal have opsættende virkning, som går på, at småbuske og træer er fjernet. For det første er disse fjernet før der var givet tilladelse. For det andet står der stadig smuk bevoksning tilbage i randområdet, som golfanlægsejeren har sagt skal fjernes. Netop i denne bevokset er blevet konstateret flere sjældne fugle på træk foråret 2005, f.eks. ringdrossel og vende-hals. For det tredje har det stadig stor betydning for fødegrundlaget for hele Tippens dyreliv at græsset igen er vokset langt og rummer insekter og gnavere, der igen er med til at sikre et mangfoldigt fugleliv. Vi finder også at anlægsarbejdet bør have opsættende virkning jævnfør den mangelfulde undersøgelse af golfanlæggets påvirkning af dyre- og insektlivet.

Med venlig hilsen

Det Grønne Knæ

Lise Granerud, Hvf. Mozart 11, 2450 SV e-mail: lg.ikl@cbs.dk
Bestyrelsesmedlem

Bilag: Brev fra Søren Pind til Naturgruppen
Kort over Tippens natur og fredede områder.

NATURKLAGENÆVNET

Frederiksborggade 15, 1360 København K

Tlf.: 3395 5700

Fax: 3395 5769

X.400: S=nkn; P=sdn;

A=dk400; C=dk

E-mail: nkn@nkn.dk

- 3 OKT. 2005

J.nr.: 03-33/101-0135

SSC

Afgørelse

i sagen om etablering af en golføvebane på et umatrikuleret areal,
Tippen, i Kongens Enghave i Københavns Kommune

Københavns Kommune har den 7. april 2005 meddelt byggetilladelse til at etablere en golføvebane. Afgørelsen er påklaget til Naturklagenævnet af beboerforeningen "Det Grønne Knæ".

Ejendommen ligger i Kommuneplan 2001 i område B* Tippen. Området er udlagt til senere anvendelse til boliger. De bebyggelsesregulerende bestemmelser fastlægges i den videre planlægning. Københavns Kommune har oplyst, at denne status forventes opretholdt i det kommende forslag til kommuneplan 2005.

Tippen har tidligere været anvendt til losseplads. Strandbeskyttelseslinien er fastlagt umiddelbart uden for den del af Tippen, hvor der er givet tilladelse til golføvebanen. Området uden for Tippen er udpeget som internationalt naturbeskyttelsesområde (habitat- og fuglebeskyttelsesområde). Habitatområdet omfatter et stort inddæmmede fladvandsområde med strandeng, strandoverdrev og rørsump. Mange steder findes opvækst af buskads og skove. Området er gennemskåret af kanaler og omfatter flere søer.

Tippen ligger som en "grøn kile" i Sydhavnen. Området øst for golføvebanen er et meget blandet erhvervsområde. Vest for ligger et område med kolonihaver. Nord for golføvebanen afgrænses området af jernbanen og Kongens Enghave. Den sydlige del af Tippen er fredet.

Københavns Kommune har den 7. april 2005 meddelt byggetilladelse til at etablere et golftræningscenter med en golføvebane med 14 overdækkede udslagssteder og 25 fritliggende udslagssteder samt til at opstille pa-

villoner til kontor, butik, toilet og værkstedsfaciliteter og endvidere at anlægge 24 parkeringspladser på et umatrikuleret areal i Kongens Enghave, Tippen, i Københavns Kommune.

Københavns Kommune har oplyst, at de overdækkede udslagssteder etableres med en højde på 5,10 m og en bredde på 5,10 m samt en længde på 45 m. Der etableres ikke afskærmning ved de restende 25 udslagssteder. De er angivet som åbne med perlegrus og udslagsmætter.

Københavns Kommunes begrundelse for byggetilladelsen er bl.a., at den midlertidige anvendelse til en golføvebane ikke hindrer en senere anvendelse af området til boliger, og at pavillonerne og udslagsstederne ikke vil indvirke på omgivelserne, da golføvebanen som helhed ikke ændrer områdets karakter som grønt område.

Af ansøgerens projektbeskrivelse fremgår, at det samlede område er på 44.700 m², udslagsområdet udgør ca. 24.000 m². Anlægget påtænkes at være bemandet og åbent/tilgængeligt for gæster i tidsrummet 07.30 til 21.00 alle dage i perioden 1. marts til 1. december.

Der er forud for udstedelse af byggetilladelsen foretaget en konsekvensvurdering af projektets indvirkning på det nærliggende internationale naturbeskyttelsesområde, "Vestamager og havet syd for" og beskyttede arter i henhold til habitatbekendtgørelsen.

Af konsekvensvurderingen fremgår bl.a., at golføvebanen på de ca. 4 ha vil omfatte ca. 15 % af den ubebyggede del af Tippen. Øvebanen placeres længst mod nord, og vil på tre sider være omgivet af kolonihaver og erhvervsbebyggelse. Kommunen har vurderet, at golføvebanen vil ligge i en afstand fra Kalveboderne og Kalvebodløbet, der gør, at dyr og planteliv i naturbeskyttelsesområdet kun vil kunne påvirkes i ubetydelig grad af golfanlægget og brugen heraf. Endvidere er størrelsen af golfanlægget så lille, at en ændring af dette områdes karakter næppe vil få en mærkbar indflydelse på naturbeskyttelsesområdet.

I forhold til fuglebeskyttelsesområdet har kommunen vurderet, at ingen af fuglene (mosehornugle, rød glente, fiskeørn og havørn) har yngleområder eller væsentlige rasteområder på den nordlige del af Tippen.

For så vidt angår snoge, yngler disse kun i og søger føde ved vand eller i meget fugtige områder. Snogene, der lever omkring Tippen, vil primært være knyttet til Enghavekanalen, Gåsebækrenden, søerne i Valby-

parken og grøfterne langs godsbanen. Etableringen af øvebanen i et forholdsvist tørt område på Tippen vil ikke få indflydelse på snogebestanden i området.

Af konsekvensvurderingen fremgår desuden, at der er en bestand af den grønbrogede tudse på og omkring Tippen. Tudserne vandrer en del, og vil herunder kunne bevæge sig ud på golfanlægget, hvor der er mulighed for, at den kan skades af menneskelige aktiviteter i området. Kommunen har vurderet, at den grønbrogde tudses ynglesteder og overvintringssteder ikke vil blive berørt af golfanlægget. Der vil være mulighed for, at tudser skades under fouragering og vandring på golføvebanen, når den er etableret. Det forventes dog, at det i givet fald kun vil berøre enkelte dyr, og at det ikke vil have betydning for den samlede bestand i området. Det bemærkes, at der i 1991 er udført en undersøgelse af tudsens tilstedeværelse. Den grønbrogede tudse blev ved denne undersøgelse ikke konstateret i eller omkring det areal, hvor golføvebanen skal placeres.

Afslutningsvis har Københavns Kommune vurderet, at tilstedeværelsen af rødlistede og beskyttede plantearter ikke vil være sandsynlig i området, bl.a. fordi arealet ud fra et botanisk synspunkt kun har henligget i kort tid efter lossepladsens ophør.

Klagen

Klager har bl.a. anført, at etablering af golføvebanen, i et område der er udlagt til boligbyggeri, er lokalplanpligtig på grund af den ændrede anvendelse af området.

Det er desuden anført, at der burde have været udarbejdet en VVM-redegørelse forud for at byggetilladelsen blev givet, navnlig på grund af påvirkningen af det internationale naturbeskyttelsesområde på Tippen, herunder også de beskyttede arter. Endelig er der anført en række betragtninger om en eksisterende modelflyvebane i et andet område af Tippen, samt om bygherres overskridelse af strandbeskyttelseslinien.

Klager har desuden anmodet om, at klagen tillægges opsættende virkning, fordi bygherren allerede har ødelagt en del af naturværdierne på Tippen.

Københavns Kommune har fremsendt sagens akter samt en udtalelse til de anførte klagepunkter. Desuden har Københavns Kommune oplyst, at beplantningen på det pågældende areal mere eller mindre er fjernet, og at

det derfor er kommunens opfattelse, at der ikke er grund til at tillægge klagen opsættende virkning.

Naturklagenævnets formand traf den 27. juni 2005 delafgørelse om spørgsmålet om klagen opsættende virkning. Klagen over etablering af golføvebanen blev ikke tillagt opsættende virkning.

Supplerende udtalelser

Københavns Kommune har til klagen bl.a. oplyst, at byggetilladelsen er givet på baggrund af, at der er tale om et midlertidigt anlæg, som ligger i et område, der i Københavns Kommuneplan 2001 er udlagt til boliger. Denne status er opretholdt i det indstillede forslag til kommuneplan 2005, således at den mere konkrete planlægning af området tages op efter 2017.

Der er ifølge kommunen ikke andre planmæssige bindinger for området, der ligger uden for fredningsgrænsen omkring Valbyparken m.v. og grænser op til et område, der anvendes til erhverv. Det skal bemærkes, at området forbliver tilgængeligt for offentligheden i det omfang dette er foreneligt med anvendelsen til golføvebane, herunder i relation til de to stier, som forbinder Kongens Enghave og Sydhavnen med de fredede arealer på Tippen.

Københavns Kommune har vurderet, at anlæg af en golføvebane ikke er lokalplanpligtig, da der er tale om en tidsbegrænset anvendelse til rekreative formål af et areal, der på sigt forventes anvendt til boliger, og da der opføres meget begrænsede bygningsanlæg. Der er lagt vægt på, at området fortsat vil være offentligt tilgængeligt.

Kommunen har desuden fremført, at arealerne på Tippen ikke er omfattet af habitatbekendtgørelsens krav om konsekvensvurdering, da arealerne var byzone, ved bekendtgørelsens ikrafttræden. På grund af klagen fra foreningen blev der dog udarbejdet en konsekvensvurdering, inden byggetilladelsen blev givet.

Københavns Kommune har i udtalelsen til klagen desuden uddybet og gentaget konklusionerne af konsekvensvurderingen i forhold til det internationale naturbeskyttelsesområde samt fremhævet, at det i byggetilladelsen er anført, at det eventuelt kan blive nødvendigt at opsætte tudsehegn i kanten af golfbanen, hvis det efter anlæggelsen konstateres, at fredede tudser færdes på banen. Det er desuden anført i byggetilladelsen, at beplantning, stier, diger og stendynger uden for golfbanen

ikke må beskadiges i forbindelse med anlægsarbejderne. Københavns Kommune har på denne baggrund vurderet, at områdets naturtilstand og naturindhold ikke berettiger til en udskydelse af golføvebaneprojektet.

For så vidt angår det i klagen nævnte om modelflyvebanen, er det kommunens opfattelse, at dette forhold ikke er relevant i relation til klagesagen om golføvebanen. Foreningen Det Grønne Knæ har i et brev af 24. maj 2005 oplyst, at modelflyvebanen har en placering, der strækker sig ind over det fredede område og overskrider Kalvebodkilefredningen. Københavns Kommune vil følge op på disse oplysninger.

For så vidt angår anlæg af golføvebanen inden for standbeskyttelseslinien har Københavns Kommune oplyst, at bygherre med brev af 1. juni 2005 bl.a. er orienteret om, at tilladelse til overskridelse af strandbeskyttelseslinien ikke kan forventes.

Klager har fastholdt sine oprindelige klagepunkter og desuden anført, at anvendelsen som golføvebane, herunder "slå-ud-område", medfører, at offentlighedens adgang til arealerne forringes, at undersøgelsen af dyre- og insektliv ikke er tilstrækkelig, at ansøger nu forsøger at udvide udslagsområdet, og at der er uafklarede spørgsmål omkring belysningen af området. Det er desuden anført, at golføvebanen er i strid med kommunens intentioner og målsætninger i Agenda 21 planen.

Naturklagenævnet har den 23. september 2005 besigtiget området.

Naturklagenævnets afgørelse

I sagens behandling har deltaget 9 af Naturklagenævnets 10 medlemmer: Lars Busck (formand), Marie Louise Andreasen, Ole Pilgaard Andersen, Martin Glerup, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Anders Stenild, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 4, kan kommunalbestyrelsens afgørelse alene påklages til Naturklagenævnet for så vidt angår retlige spørgsmål. De retlige spørgsmål i sagen er, om der burde have været udarbejdet en VVM-redegørelse for projektet, om vurderingen er tilstrækkelig og projektet i overensstemmelse med habitatbekendtgørelsen samt om etableringen af en golføvebane det pågældende sted er et lokalplanpligtigt projekt. Om kommunens afgørelse er hensigtsmæssig, er udtryk for et skøn, som Naturklagenævnet ikke kan efterprøve.

VVM-pligt for golføvebanen

Anlæg af en golfbane er ikke omfattet af samlebekendtgørelsens bilag 1 om anlæg, der altid er VVM-pligtige, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2. Et golfcenter er heller ikke umiddelbart omfattet af bilag 2, om anlæg der skal screenes for at vurdere, om de er VVM-pligtige efter bekendtgørelsens § 3, stk. 2. En golfbane kan efter omstændighederne være omfattet af samlebekendtgørelsens bilag 2, bl.a. når en golfbane etableres i sammenhæng med et af de nævnte anlæg på bilag 2.

Det er Naturklagenævnets opfattelse, at den omtalte golføvebane, som den er beskrevet i den konkrete sag, ikke falder ind under nogle af li-stepunkterne på samlebekendtgørelsens bilag 2.

Det internationale naturbeskyttelsesområde

Der er i klagen ligeledes rejst spørgsmål om Danmarks EU-retlige forpligtelser efter habitatdirektivet. Direktivet er bl.a. implementeret i Danmark ved bekendtgørelse nr. 477 af 7. juni 2003 om afgrænsning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder (habitatbekendtgørelsen).

Habitatbekendtgørelsens § 5, der indleder med overskriften "Hidtidige lokalplaner", har følgende ordlyd:

"Arealer inden for de i § 2 angivne områder, som ved bekendtgørelsens ikrafttræden er byzone, lokalplanlagt sommerhusområde eller omfattet af landzonelokalplan, er ikke omfattet af bestemmelserne i §§ 3-4 i relation til de aktiviteter, som omhandles i den pågældende plan. For arealer, som var omfattet af bekendtgørelse nr. 782 af 1. november 1998, gælder dette dog kun, hvis planen er vedtaget inden 15. november 1998."

Af Skov- og Naturstyrelsens vejledning om administration af internationale naturbeskyttelsesområder fremgår herom på s. 13:

"Bebyggelse eller arealanvendelse, der ved bekendtgørelsens ikrafttræden den 15. november 1998 var lovlig efter planloven kan opretholdes eller fortsættes som hidtil, hvilket bekendtgørelsen ikke ændrer ved, jf. bekendtgørelsens § 5.

... ..

Bekendtgørelsen respekter eksisterende byzoner, jf. bekendtgørelsens § 5. Arealer i byzone kan således bebygges eller anvendes i overensstemmelse med de eksisterende planer for området.

... ..

For at bygge- og anlægsarbejder, der er omfattet af bekendtgørelsen, skal være omfattet af undtagelsen i § 5 forudsættes det, at den foreliggende lokalplan eller lignende, er godkendt før ikrafttrædelsen."

Naturklagenævnet er enig i denne fortolkning af bekendtgørelsen.

Københavns Kommune er af den opfattelse, at arealerne på Tippen ikke er omfattet af habitatbekendtgørelsen, da arealerne var byzone, ved bekendtgørelsens ikrafttræden - men har alligevel udarbejdet en konsekvensvurdering inden byggetilladelsen blev givet. Der er klaget over indholdet og konklusionerne af denne konsekvensvurdering.

Efter Naturklagenævnets vurdering er anvendelsen af arealerne på Tippen ikke omfattet af undtagelsen i habitatbekendtgørelsens § 5, idet området er ikke lokalplanlagt, og anvendelsen som golføvebane er ikke i overensstemmelse med kommuneplanens rammer for området.

Bekendtgørelsens § 4 handler om enkelt tilladelser m.v. De i § 4, stk. 3, nævnte tilladelser, dispensationer, godkendelser m.v. må ikke gives, såfremt de kan indebære en forringelse af områdets naturtyper og levestederne for arterne eller kan medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter, området er udpeget for (konsekvensvurdering).

Udstedelse af byggetilladelse er ikke specifikt nævnt i habitatbekendtgørelsens § 4. Af Skov- og Naturstyrelsens vejledning om administration af internationale naturbeskyttelsesområder fremgår, at flere bestemmelser i miljø- og naturbeskyttelseslovgivningen ikke fremgår af opremsningen i § 4. Det betyder dog ikke, at myndighederne i disse sager er undtaget fra at tage de hensyn, der gælder i habitatdirektivet. Direktivet er direkte anvendeligt i myndighedernes administration af beføjelser efter lovgivningen.

Københavns Kommune har udarbejdet en konsekvensvurdering forud for byggetilladelsen og i forbindelse med klagesagen redegjort nærmere for indholdet af denne, herunder påvirkningen af de beskyttede arter og områder på Tippen samt de eksisterende naturforhold i området.

Københavns Kommune har bl.a. konkluderet, at golføvebanen vil ligge i en afstand fra Kalveboderne og Kalvebodløbet, der gør, at dyr og planteliv i naturbeskyttelsesområdet kun vil kunne påvirkes i ubetydelig grad af golfanlægget og brugen heraf. Endvidere er størrelsen af golfanlægget så lille, at en ændring af dette områdes karakter næppe vil få en mærkbar indflydelse på naturbeskyttelsesområdet.

Naturklagenævnet har ikke mulighed for at gå ind i en nærmere vurdering af, om de omtalte foranstaltninger fuldt ud vil sikre den nødvendige

beskyttelse af bilag-IVa-arterne eller habitatområdet. Efter det foreliggende finder nævnet, at de faglige undersøgelser og vurderinger, som kommunen har foretaget, kan lægges til grund ved Naturklagenævnets vurdering af sagen.

Naturklagenævnet finder ikke, at der er grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af konsekvenserne af golføvebanen i forhold til de beskyttede arter efter habitatdirektivets artikel 12 eller det nærliggende internationale naturbeskyttelsesområde.

Lokalplanpligt

Efter planlovens § 13, stk. 2, skal der tilvejebringes en lokalplan, før der gennemføres større bygge- eller anlægsarbejder. Bestemmelsen, som er af central betydning for planlovens formål, skal i forbindelse med bl.a. etablering af nye virksomheder sikre, at interesserede borgere og berørte myndigheder får mulighed for at kommentere og eventuelt modsætte sig byggeriet, og at det enkelte projekt bliver vurderet i en større planmæssig sammenhæng.

Ved fortolkningen af udtrykket "større" skal der ifølge forarbejderne til bestemmelsen lægges afgørende vægt på, om byggeriet vil medføre væsentlige forandringer af det bestående miljø. Det indebærer, at der skal foretages en konkret vurdering af projektets konsekvenser i det pågældende område. Selve omfanget af projektet spiller en vigtig rolle, men hertil kommer projektets konkrete, visuelle, funktionelle og miljømæssige konsekvenser i øvrigt, bedømt i forhold til det eksisterende områdes karakter. Det er i den sammenhæng uden betydning, om projektet i og for sig kan siges at indebære en forbedring af miljøet, når den ændring, som projektet vil medføre, må anses som væsentlig.

I Miljøministeriets vejledning om planloven fremhæves i øvrigt følgende punkter, som må indgå i vurderingen af afgrænsningen af lokalplanpligten: Om projektet bør ses i en større planlægningsmæssig sammenhæng, om borgerne bør have lejlighed til at øve indflydelse på planlægningen, omfanget af projektet i forhold til omgivelserne, om projektet er behandlet i kommuneplanen, og om berørte myndigheders interesser i planlægningen er varetaget.

I vurderingen af lokalplanpligten indgår ikke alene byggeriets umiddelbare visuelle påvirkning af omgivelserne, men også de øvrige miljømæssige konsekvenser, herunder mulige gener i form af støj og øget trafik mv., som anlægget medfører.

Et flertal på 7 medlemmer af Naturklagenævnet udtaler:

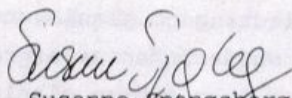
Kun en mindre del af hele det grønne område på Tippen inddrages i forbindelse med byggetilladelsen til golføvebanen og offentlighedens adgang af de etablerede stier forhindres ikke. Anlægget er midlertidigt, og hindrer ikke en senere anvendelse af området til boliger i overensstemmelse med kommuneplanen.

På denne baggrund, og da der er tale om et bygningsanlæg, som ikke i sig selv kan betragtes som "større", finder flertallet ikke, at der er grundlag for at kræve tilvejebringelse af lokalplan. Det forudsættes herved, at spørgsmålet om lokalplanpligt overvejes på ny, såfremt kommunen ønsker at give anlægget en mere permanent karakter.

Mindretallet (Martin Glerup og Leif Hermann) finder, at anlægget i et vist omfang vil hindre offentlighedens adgang til arealerne på Tippen og samlet set vil medføre en væsentlig ændring af det bestående miljø, som beboerne i naboområderne bør have lejlighed til at øve indflydelse på. Disse medlemmer finder på den baggrund, at der er tale om et lokalplanpligtigt projekt.

I overensstemmelse med stemmeafgivningen går Naturklagenævnets afgørelse herefter ud på, at Københavns Kommunes byggetilladelse af 7. april 2005 til etablering af en golføvebane på Tippen må stå ved magt.

På Naturklagenævnets vegne

Susanne Spangsberg

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. planlovens § 58, stk. 3. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. planlovens § 62, stk. 1.

Afgørelse af 3.10.2005 fra Naturklagenævnet i klagen vedrørende golføvebanen.

Det Grønne Knæ har ikke fået medhold i klagen. Et flertal på 7 medlemmer giver kommunen medhold, mens et mindretal på 2 medlemmer er enige med Det Grønne Knæ og mener, at der burde være lavet lokalplan inden golfprojektet blev sat i gang.

Vores klage drejede sig om to forhold: 1) den manglende miljøvurdering og 2) den manglende lokalplan.

Ad 1) Naturklagenævnet siger i afgørelsen, at nævnet ikke har mulighed for at gå ind i en nærmere vurdering af hvad golfbaneprojektet betyder for beskyttelsen af de truede arter eller for habitatområdet. De faglige undersøgelser og vurderinger, som Københavns Kommune har foretaget, lægges derimod til grund. Det vil sige, at Naturklagenævnet ikke selvstændigt foretager faglige undersøgelser, men regner med at kommunens undersøgelser og vurderinger er korrekte.

Ad 2) Flertallet mener ikke, det er nødvendigt med en lokalplan, da der ikke er tale om et "større" anlæg. Her lægger man vægt på, at det kun er en mindre del af Tippens grønne område, der bliver berørt, at befolkningen stadig kan gå på de etablerede stier, og at projektet er midlertidigt (dvs at man stadig kan bygge boliger i overensstemmelse med lokalplanen).

Der er flere forhold, man ikke forholder sig til i afgørelsen, fx:

- Man nævner, at det fortsat er muligt at gå på stierne. Naturklagenævnet forholder sig derimod ikke til området udenfor stierne.
- Vi har i klagen nævnt belysningsproblemerne. Det har Naturklagenævnet ikke forholdt sig til.
- Vi nævner i klagen "forsigtighedsprincippet", der ifølge EU-domstolen skal tillægges betydning i sager, der kan påvirke Natura-2000 områder. Det har Naturklagenævnet ikke forholdt sig til.

Der nævnes i afgørelsen et par forhold, som jeg mener, at vi bør være opmærksomme på - hvis kommunen skulle glemme dem undervejs:

- at det kan blive nødvendigt at opsætte tudsehegn i kanten af golfbanen, hvis fredede tudser færdes på banen
- at beplantning, stier, diger og stendynger uden for golfbanen ikke må beskadiges i forbindelse med anlægsarbejderne,
- at Københavns Kommune skal følge op på klagen om modelflyvebanen,
- at Københavns Driving Range (som orienteret om ved brev af 1. juni 2005) ikke kan forvente at få tilladelse til overskridelse af strandbeskyttelseslinien.

(Afgørelsen er på 9 sider, hvoraf en stor del er et referat af kommunens og Det Grønne Knæs synspunkter. Dette er en forkortet form fortolket af mig)

8.10.2005. Kirsten Lind